

Andreo Jankovskij

ПІДРУЧНИК МОВИ ЕСПЕРАНТО

Parto de materialoj estis prenitaj el la libro de Volodimir
Pacjurko kaj Vasil Stanoviĉ
“UKRAINA-ESPERANTA VORTARO-MINIMUMO”,
kun skizo de Esperanta gramatiko.

Київо 2010

Ну що ж, почнімо вчитися літати (**flugi**)!

Є багато можливостей почати, але краще почати з алфавіту:

Aa	Bb	Cc	Ĉĉ	Dd	Ee	Ff	Gg	Ĝĝ	Hh	Ĥĥ	li	Jj	Ĵĵ
А	Б	Ц	Ч	Д	Е	Ф	Ґ	ДЖ	Г	Х	І	Й	Ж

Kk	Ll	Mm	Nn	Oo	Pp	Rr	Ss	Ŝŝ	Tt	Uu	Ŭŭ	Vv	Zz
К	Л	М	Н	О	П	Р	С	Ш	Т	У	Ў	В	З

G - українська Ґ (задньоязиковий проривний, дзвінкіший).

Ĝ - «дж» читається як один звук (джміль).

Ŭ - коротке ў (схоже на англійське w) як у слові паўза (**paŭzo**),
або на кінцевий звук у слові пішов.

Есперанто – мова фонетична: як пишемо, так і читаємо, як говоримо так і пишемо. Наголос в есперанто завжди на передостанньому складі.

А тепер будемо вчитися рахувати (**kalkuli**):

1 – unu	11 – dek unu
2 – du	12 – dek du
3 – tri	13 – dek tri
4 – kvar	14 – dek kvar
5 – kvin	15 – dek kvin
6 – ses	16 – dek ses
7 – sep	17 – dek sep
8 – ok	18 – dek ok
9 – naŭ	19 – dek naŭ
10 – dek	
20 – dudek	21 – dudek unu
30 – tridek	22 – dudek du
40 – kvardek	23 – dudek tri
50 – kvindek	24 – dudek kvar
60 – sesdek	
70 – sepdek	101 – cent unu
80 – okdak	200 – ducent
90 – naŭdek	820 – okcent dudek
	1024 – mil dudek kvar
100 – cent	1111 – mil cent dek unu
1000 – mil	2025 – du mil dudek kvin
1000000 – miliono	1*10 ⁹ – miliardo

А тепер будемо вчитися плавати (**naĝi**)!

Так – **jes**. Ні – **ne**.

Я вмію літати – **mi scipovas flugi**.

Він не вміє плавати – **li ne scipovas naĝi**.

Давайте розбиратися, хто є хто:

mi	vi	li	ŝi	ĝi*	ni	ili
я	ти (ви)	він	вона	ВІН, ВОНА, ВОНО, ЦЕ	МИ	ВОНИ

***ĝi** – щось неживе або тварина.

Але потрібно пливти (**naĝi**) далі!

Так, якщо ви (**vi**) зараз знаходитесь на есперантській зустрічі, то ви (**vi**) можете на всі питання відповідати:

Mi estas komencanto – я (є) початківець.

Mi ne komprenas – я не розумію.

Tio estas granda sekreto – це (є) великий секрет.

А краще сказати:

Mia nomo estas Andreo – моє ім'я (є) Андрій.

Mi estas el Ukrainio – я (є) з України.

Mi loĝas en Kijivo – я живу в Києві.

Mi estas programisto (instruisto) – я (є) програміст (вчитель).

А потім розпитувати:

Kiu vi estas? – хто ви є (як ваше ім'я)?

De kie vi estas? – звідки ви (є)?

En kiu urbo vi loĝas? – в якому місті ви проживаєте?

Kio vi estas? – ким ви є (яка ваша професія)?

Есперанто - це конструктор!

У вас є корені слів, префікси, суфікси, закінчення, і ви починаєте творити.

Не витрачайте часу на вивчення таблиць одразу ж, краще при потребі повертатися до них!

Крапка (**punkto**).

ЗАКІНЧЕННЯ:

-o	закінчення іменників direktoro – директор, telefono – телефон
-a	закінчення прикметників, присвійних займенників, порядкових числівників (який?..) bona – добрий, nova – новий
-e	закінчення похідних прислівників (як?) bone – добре, bele – красиво
-n	закінчення знахідного відмінка (кого? що?) vidi ŝin – бачити її, doni libron – давати книгу
-u	закінчення дієслів у наказовому способі (це наказ) skribu – пиши, mi legu – я повинен читати
-us	закінчення дієслів в умовному способі (робив би) mi skribus – я писав би
-j	закінчення множини (2, 3, ...) studentoj – студенти, libroj – книги
-i	закінчення для дієслів у <u>неозначеній формі</u> (інфінітив) legi – читати, skribi – писати (Що робити? Що зробити?)
-as	закінчення для дієслів у <u>теперішньому</u> часі mi legas – я читаю, mi skribas – я пишу
-os	закінчення для дієслів у <u>майбутньому</u> часі mi legos – я буду читати, mi skribos – я буду писати
-is	закінчення для дієслів у <u>минулому</u> часі mi legis – я читав, mi skribis – я писав

ПРЕФІКСИ:

1	bo-	споріднення через шлюб
2	ĉef-	головний
3	dis-	розділення (роз-)
4	ek-	початок або раптовість дії
5	eks-	колишній
6	ge-	обох статей
7	mal-	пряма протилежність
8	mis-	неправильно, помилково
9	pra-	давній (пра-)
10	re-	зворотність, повторюваність дії

Наприклад:

1. **Patrino** – мати, **bopatrino** – теща, свекруха.
2. **Urbo** – місто, **ĉefurbo** – столиця.
3. **Doni** – дати, **disdoni** – роздати.
4. **Vidi** – бачити, **ekvidi** – побачити.
5. **Ministro** – міністр, **eksministro** – колишній міністр.
6. **Patro** – батько, **gepatroj** – батьки.
7. **Granda** – великий, **malgranda** – маленький.
8. **Aŭdi** – чути, **misaŭdi** – невірно чи помилково почути.
9. **Avo** – дід, **pravo**- прадід.
10. **Doni** – дати, **redoni** – повернути.

Ĉefo
Ĉefo

СУФІКСИ:

1	-aĉ-	зневага
2	-ad-	тривалість дії або багатократність процесу
3	-aĵ-	річ, предмет
4	-an-	член, житель, послідовник
5	-ar-	сукупність однорідних осіб або предметів
6	-ĉj-	пестливість у чоловічих іменах
7	-ebl-	придатність, можливість
8	-ec-	властивість, якість
9	-eg-	збільшення предмета або ознаки
10	-ej-	місце приміщення
11	-em-	схильність
12	-end-	те, що має бути
13	-er-	частка
14	-estr-	начальник, голова
15	-et-	зменшення предмета або ознаки
16	-i-	назва країни або регіону
17	-id-	дитя, нащадок
18	-ig-	робити якимось, ким-небудь, чим-небудь
19	-iĝ-	робитися якимось, ким-небудь, чим-небудь
20	-il-	знаряддя, інструмент
21	-in-	для позначення жіночої статі
22	-ind-	гідний чогось
23	-ing-	те, куди щось вставляється
24	-ism-	вчення, політична доктрина, релігійна догма і т.д.
25	-ist-	людина певної професії чи переконань
26	-nj-	пестливість у жіночих іменах
27	-obl-	множний для числівників
28	-on-	дробовий числівник
29	-op-	збірний для числівників
30	-uj-	вмістилище, дерево, країна
31	-ul-	особа, наділена певними якостями
32	-um-	без певного значення (якщо інші суфікси не підходять)

Наприклад:

1. **Vizaĝo** – обличчя, **vizaĝaĉo** – пика.
2. **Iri** – іти, **irado** – ходьба.
3. **Manĝi** – їсти, **manĝaĵo** – їжа.
4. **Kijivo** – київ, **kijivano** – киянин.
5. **Vorto** – слово, **vortaro** – словник.
6. **Patro** – батько, **paĉjo** – тато.
7. **Manĝi** – їсти, **manĝebla** – їстівний.
8. **Amiko** – друг, **amikeco** – дружба.

9. **Granda** – великий, **grandega** – величезний.
10. **Lerni** – вчити, **lernejo** – школа.
11. **Labori** – працювати, **laborema** – працюючий.
12. **Laboro** – робота, **laborendo** – робота, яка повинна бути зроблена.
13. **Neĝo** – сніг, **neĝero** – сніжинка.
14. **Urbo** – місто, **urbestro** – мер.
15. **Domo** – дім, **dometo** – будиночок.
16. **Ukraino** – українець, **Ukrainio** – Україна.
17. **Bovino** – корова, **bovido** – теля.
18. **Libero** – свобода, **liberigi** – звільнити.
19. **Edzo** – чоловік, **edziĝi** – оженитися.
20. **Skribi** – писати, **skribilo** – інструмент для письма (ручка).
21. **Viro** – чоловік, **virino** – жінка.
22. **Vidi** – бачити, **vidinda** – гідний бути побаченим.
23. **Bolto** – болт, **boltingo** – гайка.
24. **Kapitalo** – капітал, **kapitalismo** – капіталізм.
25. **Kuraci** – лікувати, **kuracisto** – лікар.
26. **Patrino** – мати, **panjo** – мама.
27. **Tri** – три, **trioble** – тричі.
28. **Tri** – три, **triono** – третина.
29. **Tri** – три, **triope** – утрюх.
30. **Mono** – гроші, **monujo** – гаманець.
31. **Juna** – молодий, **junulo** – юнак.
32. **Kolo** – шия, **kolumo** – комір; **folio** – лист, **foliumi** – листати.

Тепер ви можете поїхати на найближчу есперантську зустріч і відпочити кілька днів!

Aŭto – машина.

Ripozi – відпочивати.

Veturi – їхати.

Kiel vi fartas? – як ся маєте?

Dankon! Bone – дякую! Добре.

Veturi al Parizo – їхати до Парижа.

Ĝis (la) revido – до побачення.

Ĝis morgaŭ – до завтра.

Щоб поставити питання, в загальному випадку використовують частку **ĉu**:

Ĉu vi parolas Esperanton? – чи ви розмовляєте мовою есперанто?

Ĉu vi parolas la ukrainan? – чи ви розмовляєте українською?

Ĉu vi parolas la anglan? – чи ви розмовляєте англійською?

Ще використовують спеціальні частки:

Kiu vi estas? – хто ви є (як вас звать)?

Kien vi veturas? – куди ви їдете?

Kioma horo estas nun? – котра година (є) зараз?

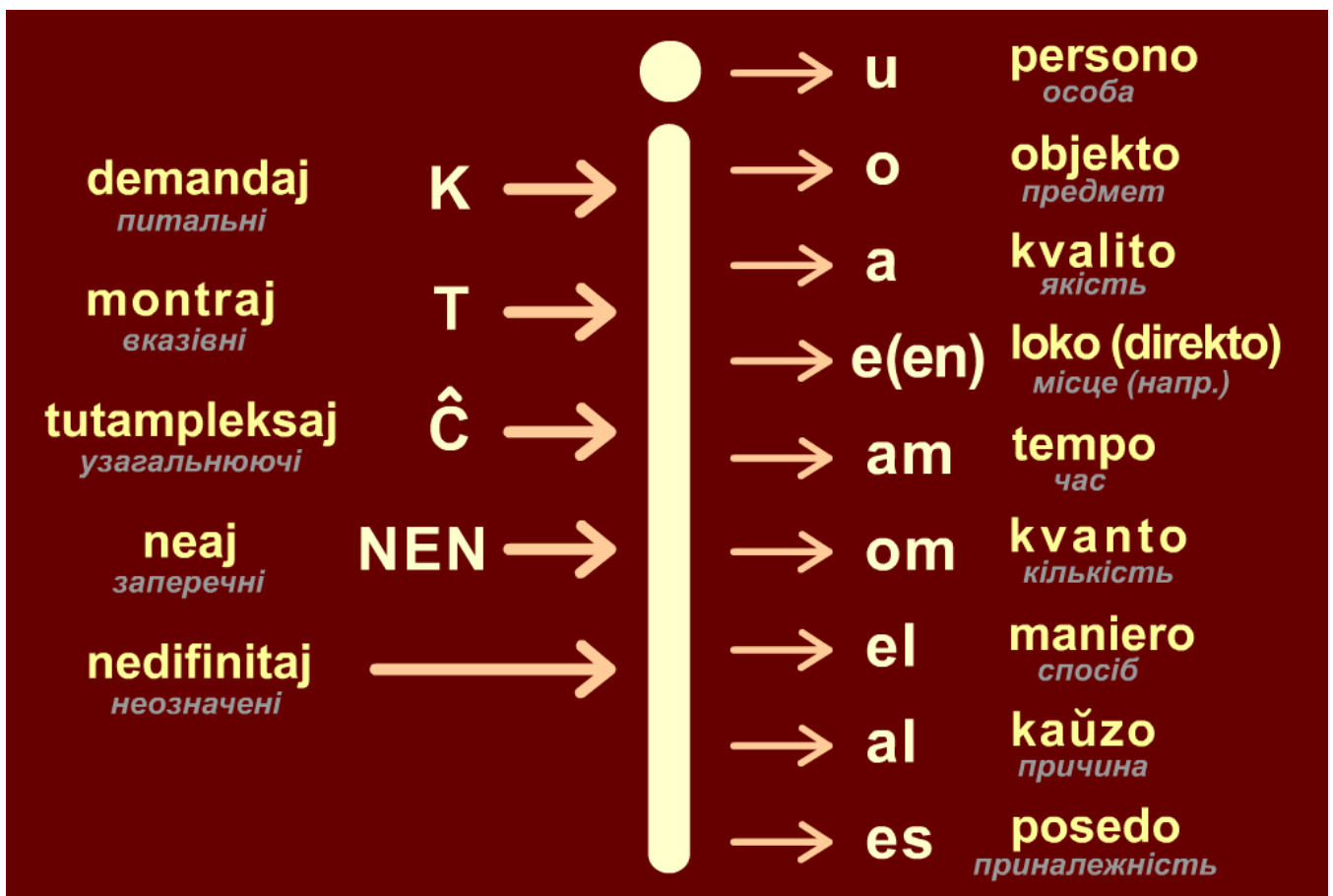
De kie vi estas? – звідки ви?

De kiu urbo vi estas? – з якого міста ви (є)?

De kiu lando vi estas? – з якої країни ви (є)?

Demando – питання. **Al kiu urbo vi veturas?** – до якого міста ви їдете?

Respondo – відповідь. **Mi veturas al Kijivo** – я їду до Києва.

	Ki- питальні*	Ti- вказівні	Ĉi- узагальнюючі	NENi- заперечні	i- неозначені
-u особа	kiu? хто?	tiu той	ĉiu кожен	neniu ніхто	iu хтось
-o предмет	kio? що?	tio те	ĉio усе	nenio ніщо	io щось
-a якість	kia? який?	tia такий	ĉia всякий	nenia ніякий	ia якийсь
-e місце	kie? де?	tie там	ĉie скрізь	nenie ніде	ie десь
-en напрямок	kien? куди?	tien туди	ĉien в усіх напрямах	nenien нікуди	ien кудись
-am час	kiam? коли?	tiam тоді	ĉiam завжди	neniam ніколи	iam колись
-om кількість	kiom? скільки?	tiom стільки	ĉiom усе	neniom анітрохи	iom трохи
-el спосіб	kiel? як?	tiel так	ĉiel по-всякому	neniel ніяк	iel якось
-al причина	kial? чому?	tial тому	ĉial з будь-яких причин	nenial ні з якої причини	ial чомусь
-es приналежність	kies? чий?	ties того	ĉies усіх	nenies нічий	ies чийсь

* Ki- ще можуть бути відносними

Kio vi estas? - ким ви є (яка ваша професія)?

Mi estas instruisto – я (є) вчитель.

Mi estas studento – я (є) студент.

Mi estas programisto – я (є) програміст.

Jes. Mi ellernos Esperanton dum sep tagoj!

Так. Я вивчу есперанто за 7 днів!

Unu horo – одна година.

Unu tago – один день.

Tri tagoj – три дні.

Sep tagoj – сім днів.

А тепер давайте розберемося з місяцями (**monatoj**):

januaro – 31 tagoj

februaro – 28 aŭ 29 tagoj

marto – 31 tagoj

aprilo – 30 tagoj

majo – 31 tago

junio – 30 tagoj

julio – 31 tagoj

aŭgusto – 31 tagoj

septembro – 30 tagoj

oktobro – 31 tagoj

novembro – 30 tagoj

decembro – 31 tagoj

tago – 24 horoj

jaro – 365 tagoj

superjaro – 366 tagoj

jarcento – 100 jaroj

Дні тижня (понеділок, ...):

lundo, mardo, merkredo, ĵaŭdo, vendredo, sabato, dimanĉo.

Пори року (**sezonoj**):

printempo – весна

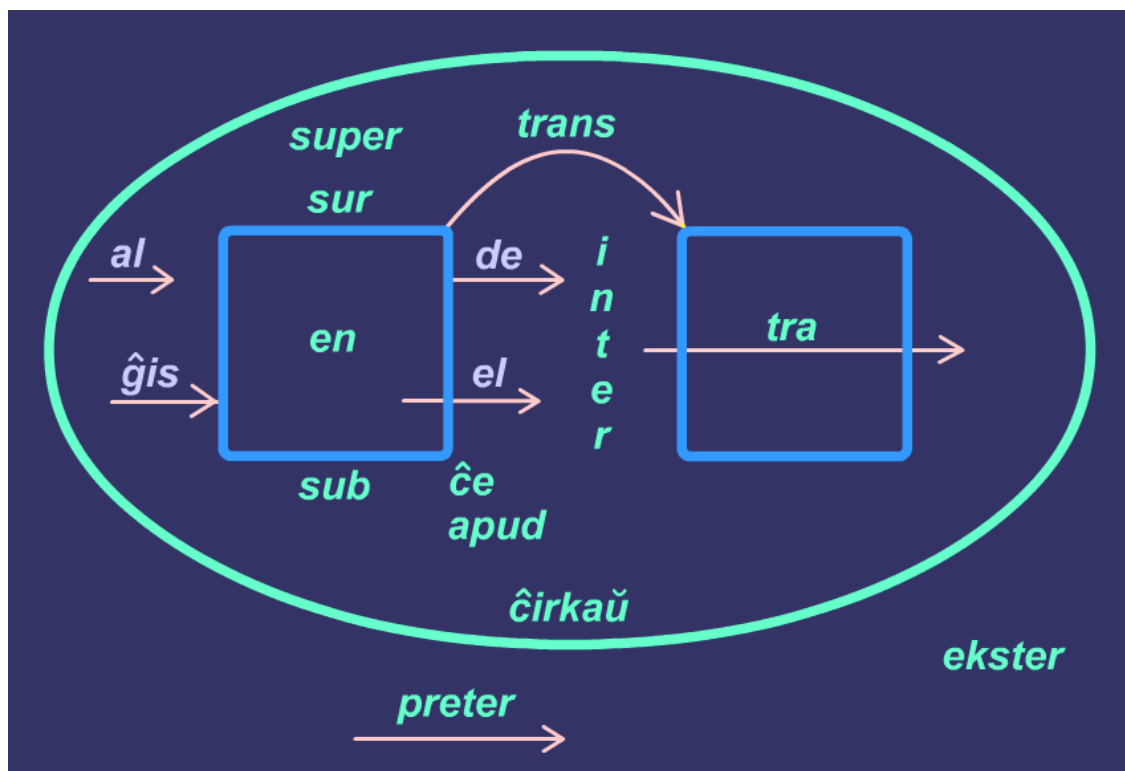
somero – літо

aŭtuno – осінь

vintro – зима

Ага! **Sekundo** – секунда, **minuto** –хвилина,

1 minuto = 60 sekundoj.

al	до	mi iras al hotelo – я іду до готелю
ĝis	до	ĝis (la) revido – до побачення
super	над	super arbaro flugas birdoj – над лісом літають птахи
sur	на	sur arbo estas neĝo – на дереві є сніг
en	в	en domo estas fridujo – в домі є холодильник
sub	під	sub tablo kuŝas kato – під столом лежить кіт
trans	через	transdoni – передати (doni – дати)
de	від	mi iras de rivero – я іду від річки
el	з, із	preni el sako – взяти з мішка
ĉe	у	ĉe seĝo staras hundo – біля стільця стоїть собака
apud	біля	apud lernejo staras aŭto – біля школи стоїть машина
ĉirkaŭ	навколо	ĉirkaŭbraki – обіймати, brako – рука
preter	повз	preteriranto – перехожий, iranto – той, хто йде
inter	між	inter vi kaj mi – між тобою і мною
tra	крізь	vidi tra fenestro – бачити крізь вікно
ekster	поза	ekstertera vivo – позаземне життя (Tero – Земля)

En – в, **ene** – усередині, **enen** – усередину.

І не забувайте найголовніше:

Mi volas manĝi – я хочу їсти.

Mi volas trinki – я хочу пити.

Mi volas dormi – я хочу спати.

Kie estas fridujo? – де (є) холодильник?

Kie estas manĝejo? – де (є) їдальня? **Restoracio** – ресторан.

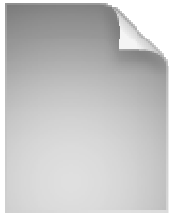
Еуропа – Європа.
Еуропа Уніо – Європейський Союз.

Lando	Країна	Ĉefurbo	Столиця
Ukrainio	Україна	Kijivo	Київ
Pollando	Польща	Varsovio	Варшава
Slovakio	Словаччина	Bratislavo	Братислава
Hungario	Угорщина	Budapeŝto	Будапешт
Rumanio	Румунія	Bukareŝto	Бухарест
Grekiio	Греція	Ateno	Афіни
Latvio	Латвія	Rigo	Рига
Finnlando	Фінляндія	Helsinki	Гельсінкі
Svedio	Швеція	Stokholmo	Стокгольм
Norvegio	Норвегія	Oslo	Осло
Aŭstrio	Австрія	Vieno	Відень
Germanio	Німеччина	Berlino	Берлін
Belgio	Бельгія	Bruselo	Брюссель
Svislando	Швейцарія	Berno	Берн
Italio	Італія	Romo	Рим
Britio	Велика Британія	Londono	Лондон
Irlando	Ірландія	Dublino	Дублін
Francio	Франція	Parizo	Париж
Hispanio	Іспанія	Madrido	Мадрид
Portugaliao	Португалія	Lisbono	Лісабон
Litovio	Литва	Vilno	Вільнюс
Estonio	Естонія	Tallinn	Таллінн
Danio	Данія	Kopenhago	Копенгаген
Nederlando	Нідерланди	Amsterdamo	Амстердам
Bulgario	Болгарія	Sofio	Софія
Slovenio	Словенія	Ljubljana	Любляна
Kroatio	Хорватія	Zagrebo	Загреб

А хто це?

Мабуць, це Сергій / **Serhij**, а, може, це Ігор / **Ihor**?

paperfolio

fromaĝo

pomo

bananoj

Ĉiu havas sian guston – кожен має свій смак.

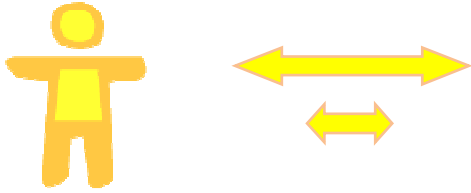
Certe, kiel duoble du estas kvar – точно, як $2 * 2 = 4$.

Dum la manĝado venas apetito – апетит приходить під час їди.

Kijivo estas urbo de kaŝtanoj – Київ - це місто каштанів.

Eĉ ŝtono verdiĝas, se ĝi longe ne moviĝas –
навіть камінь зеленіє, якщо довго не рухається.

Bona estas Romo, sed tro malproksima de nia domo –
гарний (є) Рим, але дуже далекий від нашого дому.

Порівняння (komparo):

pli – більш, більше

malpli – менш, менше

Leono estas pli granda ol kato – лев (є) більшим, ніж кіт.

Tablo estas malpli granda ol domo – стіл (є) меншим, ніж дім.

Найвищий ступінь порівняння утворюється словом **plej**:

La plej riĉa homo – найбагатша людина.

La plej sukcesa komercisto – найуспішніший підприємець.

Безособовий займенник oni (хтось) українською мовою не перекладається:

Oni diras – кажуть.

Oni skribas – пишуть.

Зворотний займенник si вказує на особу або предмет, що виконує дію яка спрямована на неї ж (лише для третьої особи):

Lavi sin – умиватися. **Mi lavas min** – я мию себе, я миюся.

Razi sin – голитися. **Ili vidas sian domon** – вони бачать свій будинок.

Ĉiu homo zorgas pri si mem – кожен людина піклується про себе саму.

Mi vidas min – я бачу себе.

Vi vidas vin – ти бачиш себе.

Li (ŝi, ĝi) vidas sin – він (вона, воно) бачить себе.

Li vidas lin – він бачить його.

Ni vidas nin – ми бачимо себе.

Ili vidas sin – вони бачать себе.

Сам (**mem**):

Mi mem faros – я сам зроблю.

Li mem ĉion faris – він сам усе зробив.

Присвійні займенники:

однина	множина
mia – мій, моя, моє (дерево)	miaj – мої (дерева)
via – твій (ваш)	viaj – твої (ваші)
lia – його (друг)	liaj – його (друзі)
ŝia – її	ŝiaj – її
nia – наш	niaj – наші
ĝia – його, її (тварина чи щось неживе)	ĝiaj – його, її
ilia – їх	iliaj – їх, їхні

+ **ili vidas siajn domojn** – вони бачать свої будинки

Частка **ajn** вживається з неозначеними займенниками:

iu ajn – будь-хто (хто б то не був)

ia ajn – будь-який (який би то не був)

ie ajn – будь-де (де б то не було)

Mi serĉas iu ajn informon pri...

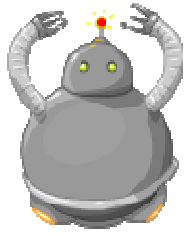
Я шукаю будь-яку інформацію про...

Oni povas rigardi la paĝojn en ia ajn ordo.

Ці сторінки можна переглядати у будь-якому порядку.

Vi ie ajn en Kijivo povas renkonti esperantistojn.

Ви де завгодно у Києві можете зустріти есперантистів.

roboto

А як сказати **111**?

Cent dek unu.

А як сказати **54 032**?

Kvindek kvar mil tridek du.

А як сказати **240 мільйонів**?

Ducent kvardek milionoj.

А як сказати **78 054 000** гривень?

Sepdek ok milionoj kvindek kvar mil hrvinoj.

Кількісні числівники не змінюються за відмінками і числами (виняток **unu** – одні).

Sep lernantoj – сім учнів.

Kvar litroj – чотири літри.

Du mil homoj – дві тисячі людей.

Ще можна сказати:

milo – тисяча

cento – сотня

deko – десяток

Milo da homoj – тисяча чоловік.

Kvaro da studentoj – четверо студентів.

Trio da lernantoj – троє учнів.

Kiom da homoj loĝas en Ukrainio? – скільки людей живуть в Україні?

En Ukrainio loĝas kvardek ses milionoj da homoj –

в Україні мешкає 46 мільйонів людей.

Порядкові числівники:

unua – перший

dua – другий

tria – третій

trideka – тридцятий

tri mil unua – три тисячі перший

kvin milionoj tri mil unua – п'ять мільйонів три тисячі перший

Прислівникові числівники:

unue – по-перше

due – по-друге

trie – по-третє

portebla komputilo

Арифметика (**arimetiko**):

$3 + 4 = 7$ **tri plus kvin estas sep**

$7 - 3 = 4$ **sep minus tri estas kvar**

$3 * 2 = 6$ **trioble du estas ses**

$6 / 2 = 3$ **ses dividite per du estas tri**

Kian aĝon vi havas? – який вік ви маєте? (скільки вам років?).

Mi havas 20 jarojn – я маю 20 років (мені 20 років).

Kia estas via aĝo? – який є ваш вік? (скільки вам років?).

Mi estas 20-jara – я є 20-річний (мені 20 років).

Kioma horo estas (nun)? – яка година є (зараз)? котра година?

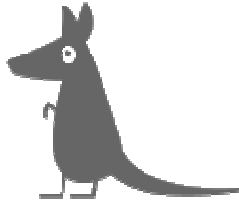
Estas ĝuste la tria – рівно третя (година).

Estas dek minutoj post la tria – третя година 10 хв. (10 хв. на четверту).

Estas dek minutoj antaŭ la tria – без 10 хв. третя (за десять третя).

Kiu dato estas hodiaŭ? – яка дата (є) сьогодні?

Hodiaŭ estas la unua de januaro – сьогодні (є) 1 січня.

Активні дієприкметники:

- legi** – читати
- leganta** – читаючий
- leginta** – той, що читав
- legonta** – той, що читатиме

Пасивні дієприкметники:

- legata** – який читають
- legita** – (про)читаний
- legota** – який читатимуть

Складні минулі часи:

- Li estas verkinta romanon** – він написав роман.
- Kiam mi estis veninta, la laboro jam estis finita** – коли я прийшов, робота вже була закінчена.

Прислівники - це повнозначна незмінювана частина мови, що виражає ознаку дії, стан предмета або ознаку якості (*як? де? звідки? наскільки? якою мірою?*)

Первинні (непохідні) прислівники:

- for** – геть
- jen** – ось
- jam** – уже
- eĉ** – навіть
- ĵus** – щойно
- tuj** – зразу
- nun** – тепер
- plu** – далі
- tre** – дуже
- tro** – надто
- ankoraŭ** – ще
- baldaŭ** – незабаром
- hodiaŭ** – сьогодні
- hieraŭ** – вчора
- morgaŭ** – завтра
- apenaŭ** – ледве
- preskaŭ** – майже
- almenaŭ** – принаймні
- ankaŭ** – теж
- adiaŭ** – прощай

Похідні прислівники:

Vintro – зима, **vintre** – взимку.

Bona – добрий, **bone** – добре.

Kun – з, **kune** – разом.

При найвищому ступені порівняння прислівників визначений артикль **la** не вживається:

порівняйте

Li lernas plej bone – він учиться найкраще.

Li estas la plej bona lernanto – він найкращий учень.

Прийменники

Використовуються для вираження смислових відношень між словами та утворення форм родового (**de, da**), давального (**al**), орудного (**per**) та місцевого (**en, sur** та інші) відмінків.

Прийменники можуть також використовуватися як префікси.

Al 1) до: **iri al domo** – іти до дому;

2) давальний відмінок: **al frato** - братові.

Anstataŭ – замість, взамін: **anstataŭ li** – замість нього.

Antaŭ – перед (про простір і час): **antaŭ domo** – перед домом.

Apud – біля, поблизу: **apud vilaĝo** – біля села.

Ĉe – при, біля, край, за, на, у (безпосередня близькість):

sidi ĉe la tablo – сидіти за столом,

loĝi ĉe la gepatroj – жити при батьках.

Ĉirkaŭ – навколо, навкруг; біля (приблизно, під):

ĉirkaŭ la Suno – навколо сонця,

li gavas ĉirkaŭ kvindek jarojn – йому років з 50.

Da – позначає міру, кількість: **peco da pano** – шматок хліба,

litro da lakto – літр молока, **multe da libroj** – багато книг.

De 1) від, з: **de lundo ĝis sabato** – від понеділка до суботи;

2) родовий відмінок: **de mi** – мене, **aromo de floroj** – аромат квітів,

aŭto de mia instruisto – машина мого вчителя;

3) служить для утворення орудного відмінка при пасивних

дієприкметниках: **donacita de mia amiko** –

подарований моїм другом.

Dum – під час; протягом, упродовж (може і не перекладатись):

dum la kunveno – під час зборів.

Ekster – поза, ззовні: **ekster domo** – поза домом.

El – з, із, зі (кого? чого?): **unu el ili** – один з них.

En – у, в, на, до: **en domo** – в будинку (хаті).

Ĝis – до, аж до: **ĝis morgaŭ** – до завтра.

Inter – між, межи, поміж, серед: **vivi inter homoj** – жити серед людей.

Je – прийменник без конкретного значення. Уживається тоді, коли жоден із прийменників за своїм логічним змістом не підходить. Українською мовою перекладається по-різному:

malsana je gripo – хворий на грип, **kapabla je ĉio** – здатний на все,

je la dua horo – о другій годині, **preni je mano** – взяти за руку.

Kontraŭ – проти, напроти, супроти (до), за:

domo kontraŭ ni – будинок напроти нас,

aĉeti libron kontraŭ 20 hrivnoj – купити книжку за 20 гривень.

Krom – крім, окрім, опріч:

krom li ĉeestis ankoraŭ 4 personoj –

крім нього присутніми були ще 4 персони.

Kun – з (ким? чим?): **kun mia amiko** – з моїм другом.

Laŭ – по, згідно (за, на):

malleviĝi laŭ la ŝtuparo – спуститися по сходах,

laŭ mia opinio – на мою думку,

laŭ via mendo – на ваше замовлення.

Malgraŭ – незважаючи на, всупереч:

malgraŭ malbona vetero – незважаючи на погану погоду,

malgraŭ tio, ke... – незважаючи на те, що...

Per 1) за допомогою, за посередництвом:

skribi per kraĵono – писати олівцем;

2) орудний відмінок:

sendi per poŝto – посилати поштою.

Po – по (визначена кількість): **po 5 pomoj al ĉiu** – по 5 яблук кожному.

Por – для, за, щоб, аби:

lernolibro por komencantoj – підручник для початківців,

mi venis por danki vin – я прийшов, щоб (аби) подякувати вам,

kiom vi pagis por tiu ĉi aŭto? – скільки ти заплатив за цю машину?

Post – (місце) за, (час) після, по, на:

post la urbo – за містом,

kvin minutoj post la deka – п'ять хвилин по десятій (на десяту).

Preter – мимо; повз, біля, поблизу: **li pasis preter mi** –

він пройшов повз мене.

Pri – про: **pensi pri la vojaĝo** – думати про подорож.

Pro – через; за; заради, задля: **pro manko de tempo** – за браком часу.

Sen – без: **kafo sen sukero** – кава без цукру.

Sub – під: **sub la tablo** – під столом.

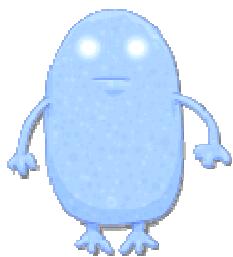
Super – над, понад, зверх: **super la tero** – над землею.

Sur – на: **sur la planko** – на підлозі.

Tra – через, крізь, по, упродовж (на): **iri tra parko** – йти через парк.

Trans – через, за (у значенні "на тому боці", "на той бік"):

trans la strato – через вулицю.

Сурядні сполучники:

Kaj – і, та, а:

lingvo kaj literaturo – мова та література,

li estas instruisto, kaj lia frato estas sciencisto –

він – учитель, а його брат – вчений.

Aŭ – або, чи: **pomo aŭ piro** – яблуко чи груша.

Do – отже, же (ж), то, тож:

do, vi ne scias – отже, ти не знаєш,

iru do hejmen – то йди додому.

Sed – але, а, та:

povi, sed ne voli – могли, але не хотіти,

bela, sed multekosta – гарний, та (але) дорогий,

mi ne bezonas lernolibron, sed vortaron –

я потребую не підручник, а словника.

Nek – ні, ані:

mi ne volas pomon, nek piron – я не хочу яблука, ні груші.

Tamen – проте, однак, але, та:

li povis aĉeti aŭton, tamen ne faris tion –

він міг купити машину, однак (але) не зробив цього.

Aŭ... aŭ... – або... або...: **aŭ mi, aŭ vi** – або я, або ти.

Nek... nek... – ні... ні..., ані... ані...:

nek fiŝo, nek viando – ні риба ні м'ясо.

Ĉu... ĉu... – чи то... чи то...:

ĉu pro tempomanko, ĉu pro malatento –

чи то через брак часу, чи через неувважність.

Ju... des... – чим... тим...:

ju pli bona, des pli malfacila –

чим кращий, тим важчий (складніший).

Ne nur... sed ankaŭ... – не тільки (не лише), а й (але й):

paroli ne nur Esperante, sed ankaŭ

la germanan kaj la francan –

розмовляти не тільки по-есперантськи, а й по-німецьки та по-французьки.

Підрядні сполучники

У складнопідрядних реченнях приєднують підрядну частину до головної.

Ĉar – бо, тому що, через те, що:

li ne venos, ĉar malsanas – він не прийде, бо хворий,

la infano ploras, ĉar ĝi volas manĝi – дитина плаче, бо хоче їсти.

Ĝis – поки, доки, до того часу, поки:

atendi ĝis la demando estos solvita –

чекати, поки питання не вирішиться,

ĝis kiam vi dormos? – доки ти спатимеш?

Dum – тоді як, у той час, як, поки, доки:

forĝu feron, dum estas varmega – куй залізо, поки гаряче,

dum amiko rigardis fotojn, mi preparis manĝotablon –

поки друг розглядав фотографії, я накрив на стіл.

Ke 1) що: **li diris, ke nepre faros tion** –

він сказав, що обов'язково це зробить,

vi diris, ke vi venos –

ти сказав, що прийдеш;

2) щоб, аби: **ordonu, ke li tion faru** –

накажіть, щоб він це зробив (хай він це зробить),

al ĉiuj anoncu, por ke ĉiuj sciu –

оголоси всім, щоб усі знали.

Kvankam – хоч: **kvankam Andreo estas riĉa, li vestas sin modeste** –

хоч Андрій (є) багатий, він вдягається скромно,

kvankam mi ne havas propran kosmoŝipon, ... –

хоч я і не маю свій космічний корабель, ...

Kvazaŭ – ніби, наче, неначе, мов, немов, як, немовби, неначебто:

ili sidis kaj silentis, kvazaŭ ili ne konis unu la alian –

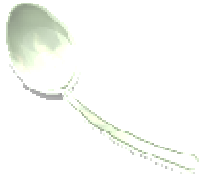
вони сиділи і мовчали, ніби не знали один одного,

malsata kvazaŭ lupo – голодний, як вовк.

Se – якщо, як: **se vi havos tempon** – якщо ти матимеш час,

se mi volos – як захочу.

У ролі підрядних сполучників можуть також виступати сполучні слова.

Частки

Підсилювальні частки:

Eĉ – навіть:

eĉ vi povas tion fari –

навіть ви можете це зробити,

li ne scias en la franca eĉ unu vorton –

він не знає по-французьки навіть слова.

Ja – адже: **mi ja diris al vi hieraŭ** – я ж тобі казав учора.

(частка **ja** ставиться безпосередньо перед словом, якого стосується)

Питальна частка ĉu – чи, хіба:

Ĉu vi parolas Esperanton? – чи ви розмовляєте мовою есперанто?

Ĉu vi parolas la ukrainan? – чи ви розмовляєте українською?

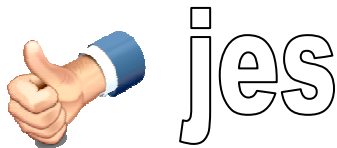
Ĉu vi amas min? – ти мене кохаєш?

Ĉu vi estas el Ukrainio? – ви з України?

Вказівна частка jen – ось:

Jen mi estas! – ось і я!

Jeno – наступне, **jena** – наступний, **jene** – (ось) так, таким чином.

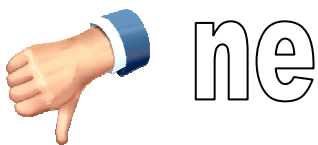

Стверджувальна частка jes – так:

Вона може підсилюватися часткою **ja**: **jes ja** – але ж я, саме так.

Jesa – ствердний, **jesi** – стверджувати.

Kapjesi – потакувати, ствердно похитувати головою.

Заперечна частка ne – ні, не:

Ne, mi ne scias – ні, я не знаю.

Nei – заперечувати, **nea** – заперечний.

Kapnei – заперечно похитувати головою.

Складання основ:

Складні слова утворюються простим поєднанням слів або основ. При цьому головне слово стоїть у кінці:

Urbocentro (urbo + centro) – центр міста.

Dormoĉambro (dormo + ĉambro) – спальня.

Bonkora (bon' + kor' + a) – добросердечний.

Scipovi (sci' + povi) – уміти.

Propramane (propra + man' + e) – власноручно.

Синтаксис:

В есперанто вільний порядок головних членів речення.

Вживання дієслова-зв'язки **estas** - обов'язкове:

Li estas studento – він (є) студент (**li studento** – неправильно).

У реченні може бути тільки одне заперечення.

Mi havas neniu libron – я не маю ніяких книжок.

Neniu estas hejme – нікого немає вдома.

Після слова **bonvolu** (будь ласка) дієслово ставиться в неозначеній формі: **bonvolu diri** – скажіть, будь ласка.

Явища природи позначаються:

Pluvas – падає дощ. **Neĝas** – падає сніг.

Fulmas – блискає. **Tondras** – гримить.

Якщо прямий додаток (кого? що?) виражений прикладкою (означення, що виражається іменником і узгоджується з пояснюваним словом у відмінку), то закінчення знахідного відмінка **-n** набирає лише перший іменник:

Mi renkontis mian amikon Andreo – я зустрів свого друга Андрія.

Lerni lingvon Esperanto – вчити мову есперанто.

В есперанто вживаються звороти з інфінітивом, що не мають аналогів в українській мові:

Mi vidis lin promenadi en parko – я бачив, як він прогулювався парком.

Прислівники **ankoraŭ** (ще), **ankaŭ** (теж, також, і), **almenaŭ** (принаймні) і частка **eĉ** (навіть) ставляться безпосередньо перед тим словом, що вимагає логічного наголосу:

Andreo lernas ankaŭ Esperanton – Андрій вчить також есперанто.
(крім іншої мови)

Ankaŭ Andreo lernas Esperanton – Андрій також вчить есперанто.
(разом з іншими)

Li scias bone eĉ matematikon – він знає добре навіть математику.

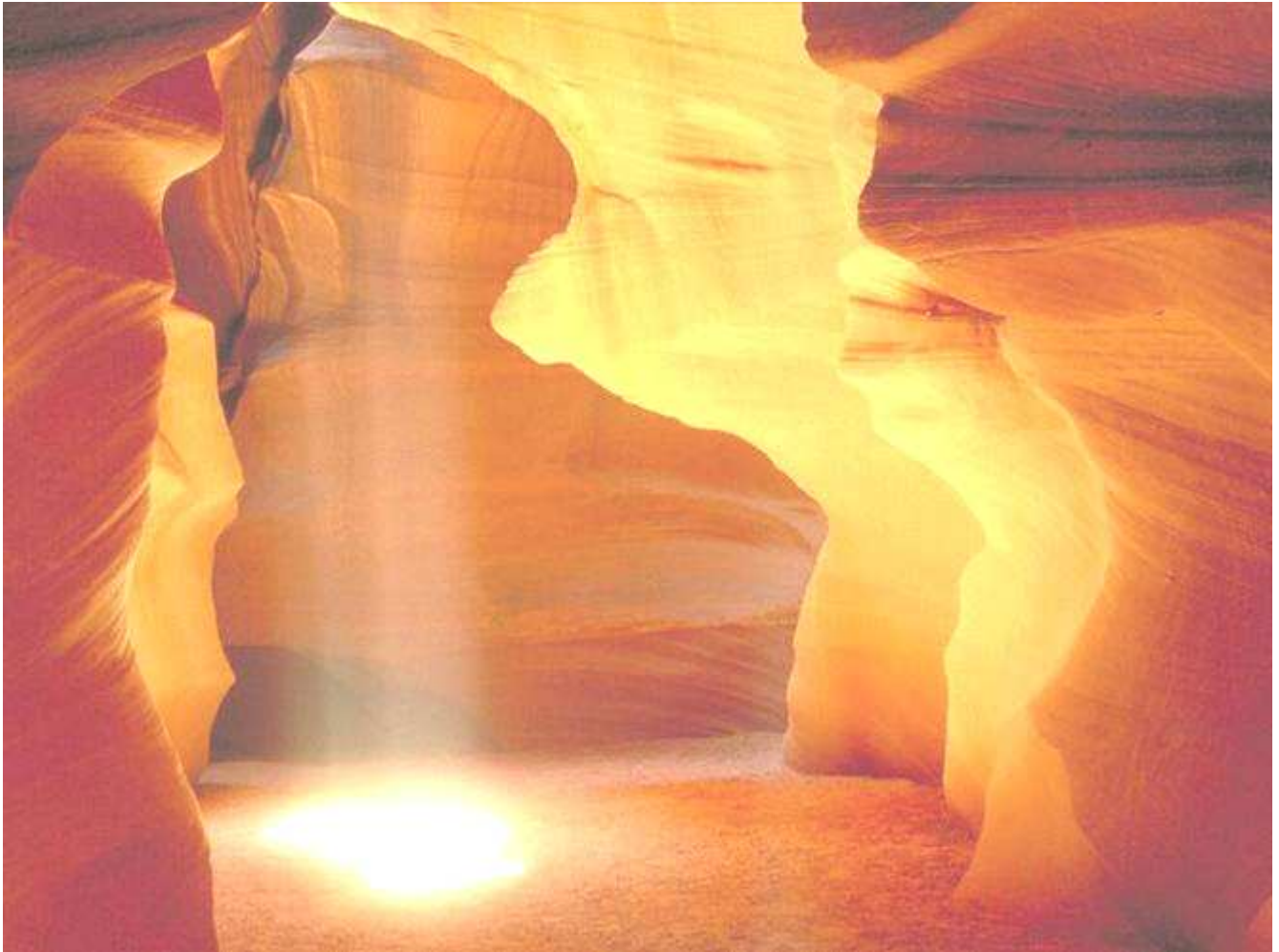
Eĉ li scias bone matematikon – навіть він знає добре математику.

Займенник **mem** (сам) ставиться після слова, якого безпосередньо стосується. Якщо по-українськи можна сказати “я скупаю дитину сам” або “я сам скупаю дитину”, чи “я скупаю сам дитину”, то по-есперантськи це слід виразити так: **mi mem banos infanon**.

Складні речення будуються, в основному, аналогічно до української мови.

Nun vi estas esperantisto! – тепер ви есперантист!

Nu jen, estas la lumo en fino de la tunelo!

Ну от – є світло у кінці тунелю!

Parto de materialoj estis prenitaj el la libro de Volodimir Pacjurko kaj Vasil Stanoviĉ "UKRAINA-ESPERANTA VORTARO-MINIMUMO", kun skizo de Esperanta gramatiko.

Andreo Jankovskij, Kijivo 2010.